

**INDONEZIYADA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH VA QO‘LLAB-
QUVVATLASHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI
(Bali orollari misolida)**

Mirzokulova Kumush Mirshakarovna

Buxoro davlat universiteti

Annotatsiya: *Maqolada turizm industriyasi uchun foydali bo‘lgan Balidagi agroturizmning rivojlanishini taqdim etuvchi turizmning umumiy korinishi va uning yordamchi pozitsiyalari muhokama qilinadi. Agroturizm - bu qishloq joylarda mahalliy iqtisodiyotni faollashtirish, tabiatni muhofaza qilishga hissa qo‘shish va mahalliy darjada rivojlanishi mumkin bo‘lgan istiqbolli tarmoq hisoblanadi.*

Kalit so‘zlar: *Agroturizm, ekoturizm, Wall and Mathieson, nasroniy, Avstriya, Fransiya, Italiya va Shveysariya*

Аннотация: *В статье рассматривается обзор туризма и его опорные позиции, представлено развитие агротуризма на Бали, что выгодно для туристической отрасли. Агротуризм является перспективной отраслью, которая может активизировать местную экономику в сельской местности, способствовать охране природы и развиваться на местном уровне.*

Ключевые слова: *Агротуризм, экотуризм, Уолл и Мэтисон, Кристиан, Австрия, Франция, Италия и Швейцария.*

Abstract: *The article discusses the overview of tourism and its supporting positions, presenting the development of agritourism in Bali that is beneficial to the tourism industry. Agrotourism is a promising sector that can activate the local economy in rural areas, contribute to nature protection and develop at the local level.*

Key words: *Agrotourism, ecotourism, Wall and Mathieson, Christian, Austria, France, Italy and Switzerland*

Qishloq xo‘jaligi turizmi dunyodagi eng rivojlanayotgan turizm turlaridan biri bo‘lib, u shahar aholisiga shahardagi beton binolar va shovqin-suronli ko‘chalardan qochib, o‘zlarining qishloq ildizlarini qayta kashf qilish imkoniyatini beradi. Maqolada turizm industriyasi uchun foydali bo‘lgan Balidagi agroturizmning rivojlanishini taqdim etuvchi turizmning umumiy korinishi va uning yordamchi pozitsiyalari muhokama qilinadi. Agroturizm - bu qishloq joylarda mahalliy iqtisodiyotni faollashtirish, tabiatni muhofaza qilishga hissa qo‘shish va mahalliy darjada rivojlanishi mumkin bo‘lgan istiqbolli tarmoq hisoblanadi. Biroq, o‘shisdagi bir qator muammolar agroturizmning barqaror bo‘lmasligiga olib keladi.

Jafari va Ritchi¹ fikriga ko‘ra, turizm fanlararo fan bo‘lib, turli mavzular, sohalar va yo‘nalishlarni birlashtiradi hamda ko‘plab nuqtai nazar va yondashuvlardan uni kuzatish mumkin. Turizmni markaziy fan sifatida ko‘plab jabhalardan o‘rganish va turizmni rivojlantirishning yangi modeliga aylantirish mumkin. Biroq, turizmni rivojlantirish modeli turli shakllarda amalga oshirilishi mumkin, masalan, agroturizm sifatida qishloq xo‘jaligiga e‘tibor, ekoturizm sifatida ekologiya, madaniy turizm sifatida madaniyat, diniy turizm sifatida din va boshqalarga diqqatni qaratish mumkin. Bundan tashqari, Wall and Mathieson² turizm tizimining uchta elementini belgilaydi; (1) o‘z ichiga olgan dinamik element; (2) belgilangan joyda qolishni o‘z ichiga olgan statik element; va (3) iqtisodiy, jismoniy va ijtimoiy quyi tizimlarga ta‘sir qilish bilan bog‘liq bo‘lgan oldingi ikkita elementdan kelib chiqadigan oqibatli element. Daromadning o‘shishi, harakatchanlikning oshishi, ta‘lim darajasining oshishi va kundalik shahar hayoti bosimidan qochish istagi kabi ba‘zi tashqi

¹ Jafari, J Yazdian and J. R. Brent Ritchie. "Toward a framework for tourism education: Problems and prospects." *Annals of Tourism Research* 8 (1981): 13-34.

² Wall G., (ed.), (1989), *Outdoor Recreation in Canada*, Wiley, Toronto.

o'zgaruvchanlar turizmga samarali talablarni keltirib chiqaradi, bu esa turizmning turli shakllarini, masalan, dam olish turizmi, sog'lomlashtirish turizmi, MICE turizmi, tarixiy turizm, ekoturizm, madaniy turizm va boshqalarni rivojlantirishni rag'batlantiradi.

Bundan tashqari, Jahon Turizm Tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, agroturizm qishloq turizmining bir qismi bo'lib, fermer xo'jaliklarini turizm bilan bog'laydi. Bu fermerlarga o'z faoliyatini kengaytirish va ko'proq daromad olish imkonini beradi. Agroturizm butun dunyo bo'ylab qishloq turizmining kichik bir qismi bo'lib, dunyo bo'ylab qishloq xo'jaligi amaliyotida Avstriya, Fransiya, Italiya va Shveysariya kabi ba'zi Yevropa mamlakatlarini hisobga olmaganda, turizmning qandaydir turlarini taklif qiluvchi fermer xo'jaliklari soni juda katta. Ayrim hududlar va mamlakatlarda agroturizm butun qishloq turizmining katta qismini tashkil qiladi.

Indoneziyadagi qishloq xo'jaligi sektori Indoneziyada o'nlab yillar davomida bandlik uchun eng katta sektor bo'lib kelgan. Jahon bankining rasman tan olingan manbalardan tuzilgan rivojlanish ko'rsatkichlari to'plamiga ko'ra, Indoneziyada qishloq xo'jaligida bandlik 2021- yilda 28,99 foizni tashkil etgan. Indoneziyadagi turizm sektori bir qator mahalliy hukumatlarning daromad olishiga hissa qo'shuvchi soha sifatida kengaydi. Hozirgi vaqtda turizm sektori nafaqat Balida, balki Indoneziyaning barcha qismlarida ham yuqori salohiyatga ega. Xalqaro ekoturizm jamiyati Indoneziya turizmni, ayniqsa ekoturizmni rivojlantirish uchun istiqbolli mamlakat sifatida belgilanganligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, Indoneziyada ko'plab yovvoyi tabiat flora va faunasi, shuningdek, madaniy xilma-xillik, qora va oq qumli plyajlar, tabiiy landshaft, dengizlar, tog'lar va boshqalar mavjud.

Hozirgi vaqtda Balidagi turizmning o'sishi turg'unlik bosqichi sifatida ko'rsatilgan, garchi turizm sektori shunday zamonaviy tarzda gullab-yashnagan bo'lsa-da, bir qator reklamalar doimiy va intensiv ravishda boshqarilsa ham, turistik tashrifning o'sishi hali ham to'xtab qolmoqda. Bundan tashqari, sohalar o'rtasida ko'plab bo'shliqlar mavjud, masalan: tabiiy resurslarning tanazzulga uchrashi, mehmonxonalar va turizm infratuzilmalarini qurish uchun quruqlikdan foydalanish, havo va suvning ifloslanishi; qishloq va shahar o'rtasidagi

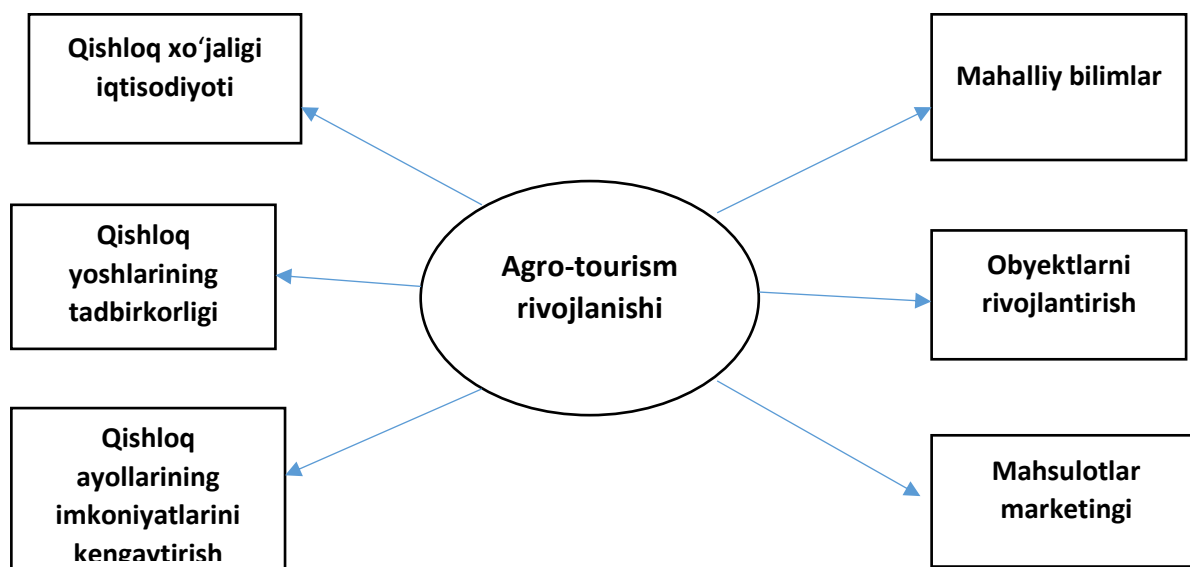
farq va boshqalar. Hozirgi vaqtda Bali shahridagi zamonaviy turizmning rivojlanishi barcha turdagi sayyohlarni jalb qilishda davom etmoqda. Ba'zi xalqaro sanoat tarmoqlari, masalan, xalqaro zanjirli mehmonxonalar va dam olish maskanlari orolning yonida joylashgan. Uning aholisi modernizatsiya va turizm hamda o'zlarining boy an'analarini saqlab qolish ustida kurashni davom ettirmoqda. Turizmning jadal rivojlanishi natijasida ba'zi salbiy ijtimoiy va ekologik ta'sirlarga uchragan bo'lsa-da, Balining madaniy merosi vaqt sinovidan o'tdi va bugungi kunda sezilmas o'zgarishlarnigina boshidan o'tkazdi.

Agroturizm rivojlanishining ikki natijasi mavjud bo'lib, ular kapitalga asoslangan agroturizm va jamoaga asoslangan agroturizm nomi bilan atalgan. Balilik tadbirkor tomonidan ishlab chiqilgan kapitalga asoslangan ko'plab agroturizm obyektlari mavjud, masalan, Pelaga qishlog'ida - Badung Regency shahridagi Bagus Agro Pelaga sabzavot, gullar va mevalar kabi organik qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetkazib beradi. Unga restoran, bar, majlislar zali, supermarket, ulgurji do'kon, bolalar o'yin maydonchasi, kuzatuv yo'lagi, baliq hovuzi, chorvachilik (Bali chorvachiligi) kabi turli xil obyektlar yordam beradi. U diqqatga sazovor organik dehqonchilik joylariga tashrif buyuradigan ikkita paketni taklif etadi; birinchi to'plamga kirish, yangi qulupnay sharbatidan tatib ko'rish, ichimlik, qulupnay va sabzavot fermalarini aylanib chiqish, bufetda tushlik, qahva yoki choy bilan an'anaviy tort uchun kishi boshiga 120 ming Indoneziya rupiyasi (IDR) miqdorida narxlanadi, va bu xizmatlar 21% soliqni o'z ichiga oladi; ikkinchi paket esa kirish to'lovi uchun faqat bir kishi uchun 45 ming Indoneziya rupiyasi (IDR), yangi qulupnay sharbatini ichish, qulupnay va sabzavot fermalarini aylanib chiqish, 21% soliq va xizmatni o'z ichiga oladi.

Strategiyalarni baholash va takomillashtirish rejalarini ishlab chiqishda yordam berish uchun turli xil rivojlanish rejalarining real senariysi ko'rsatilgan ma'lumotlar mavjud. Balining bazi hududlari agroturizmga urg'u berish orqali turizm istiqboliga ega bo'lib, u kundalik turmushidan zerikkan turistlarning talabini qondirish imkonini beradi. Agroturizm kelajakda barqaror kengayishni ko'rsatadi. Bu iqtisodiy o'sishni tez sur'atlar bilan oshirish uchun tabiatga qiziqish, ochiq havoda sayr qilish, manzaralarni tomosha qilish, hududda

qolish va hokazolarni o'z ichiga oladi, 1-rasmda to'g'ri maqsad va sayyohlar uchun o'sib borayotgan bozor – agroturizmning rivojlanishi uchun muhim omillar keltirib o'tilgan.

1-rasm. Agroturizmning rivojlanish yo'nalishlari

Balidagi turizmni rivojlantirishning maqsadi Tri Hita Karana kontsepsiyasiga muvofiq, rivojlangan madaniy turizmning barqarorligini, shuningdek, global bozor raqobati va mahalliy hamjamiyatlarning hayot sifatini yaxshilashdir. Tri Hita Karana - bali-hindu falsafasi bo'lib, u uchta asosiy elementni, ya'ni inson, inson va atrof-muhit, inson va tabiat o'rtasidagi uyg'un munosabatlarni o'z ichiga oladi. Bu shuni anglatadiki, turizm odamlarning tengligi, foyda va sayyoramizning barqaror rivojlanish tamoyillariga muvofiq rivojlanishi kerak. Barqaror rivojlanish bo'lmasa, turizm o'z rivojlanishining asl maqsadiga erisha olmaydi.

Blimbingsari - Bali provinsiyasining g'arbiy qismida, poytaxt Denpasar shahridan taxminan 120 km uzoqlikda joylashgan, taxminan 200 oiladan iborat kichik qishloq. Qishloq Gollandiya Indoneziyani mustamlaka qilgandan keyin shakllangan va rivojlangan. Bu yerda

asosan xristian protestant jamoalari istiqomat qiladi. Garchi u nasroniy qishlog‘iga aylangan bo‘lsa-da, Blimbingsari hali ham Bali madaniyati va an‘analarida mavjud.

Xulosa qilib aytganda, yuqoridagi fikrlar Bali agroturizmi yaxshi boshqarilayotganidan dalolat beradi, bu ularning mahalliy hamjamiyat ishtiroki (turizm qo‘mitasi), gid xizmatlari, sayohat agentliklari aloqasi va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishidan ko‘rinadi. Sayohatchilarga Blimbingsari qishlog‘ida qolishlari mumkin bo‘lgan maxsus sayohat paketlarini yaratish orqali poytaxtning uzoq masofada joylashganligi muammosini hal etish mumkin va ekoturlar, ayniqsa Bali Barat milliy bog‘iga ekoturizm bilan birlashtirilsa yaxshi bo‘lar edi. Dam olish kunlari sayohatlar dam olish paketi sifatida umumiy lashtirilgan bo‘lishi kerak, shuning uchun sayyohlar tabiat qo‘ynida o‘tkaziladigan tadbirlarni ko‘rishlari va bevosita ishtirok etishlari mumkin, bu esa tashrif buyuruvchilarning kundalik hayotidagi muammolar va kunlik bosimlaridan qochishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Bali Tourism Board. Official website of the Bali Tourism Board, Denpasar, 2006 Retrieve 22nd May 2007 from <http://www.bali-tourism-board.com>
2. Barbier, Edward B. "Cash Crops, Foods Crops, and Sustainability: The Case of Indonesia." 1989, World Development, vol. 17, no. 6, pp. 879-895.
3. Becken, S. (2004). How tourists and tourism experts perceive climate change and forest carbon sinks. Journal of Sustainable Tourism.
4. Butler, Richard, and Hall, C. Michael. Tourism and Recreation in Rural Areas. 2003, New York: John Wiley & Sons.
5. Cooper, Chris, et al. Tourism: Principles and Practice. London: Pearson Education Limited, 2005, Third Edition.
6. Cooper, Chris. Aspects of Tourism: Classic Reviews in Tourism, Sydney: 2003, Channel View Publication.

7. Jafari, J Yazdian and J. R. Brent Ritchie. "Toward a framework for tourism education: Problems and prospects." *Annals of Tourism Research* 8 (1981): 13-34.
8. Wall G., (ed.), (1989), *Outdoor Recreation in Canada*, Wiley, Toronto.